

גדר הוידיوج של ערב יום הכהפורים
רבה אלחנן אדר

(1) טור אורח חיים הלכות יום הכהפורים סימן תרז'

ציריך להתודות במנחה קודם סעודת המפסקת ... והיכן אומרה יהוד אומרה אחר תפלו אחר שגמר קודם שעקר רגלו וש"צ אומרה ביום הכהפורים בתוך התפלה

(2) שולחן ערוך אורח חיים סימן תרז' סעיף א'

ציריך להתודות במנחה (א) קודם סעודת המפסקת. הגה: יהוד אומרו אחר שגמר תפלו, וש"צ אומרו ביר"כ בתוך התפלה (טור).

(3) משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תרז' סעיף א'

(א) קודם סעודת המפסקת - שמא יארע לו דבר קלקלה בסעודת שיחנק או שתטרף דעתו ולא יוכל להתודות אה"כ ויש פוסקים שסבירין שציריך להתודות גם אחר אכילה קודם השיכחה וראוי להחמיר כדעה זו (של"ה) וכן נהגו בזמנינו שאומרים אז תפלה זכה:

(4) תלמוד בבלי מסכת יומא דף פז עמוד ב'

תנו רבנן: מצות ויזדי ערבי יום הכהפורים עם חשכה. אבל אמרו חכמים: יתודה קודם שיأكل ויישתה, שמא שתטרף דעתו בסעודת. ואך על פי שהתודה קודם שאכל ושתה - מתודה לאחר שיأكل ויישתה, שמא יארע דבר קלקלה בסעודת. ואך על פי שהתודה ערבית - יתודה שחרית, שחרית - יתודה במוסף, במוסף - יתודה במנחה, במנחה - יתודה בנעליה. והיכן אומרו? יהוד אחר תפלו, ושליח צבור אומרו באמצעות

(5) ריש"י מסכת יומא דף פז עמוד ב'

עם השיכחה - לאחר אכילה, משקיבל עליו יום הכהפורים. שמא תטרף דעתו - מחמת שכנות. דבר קלקלה - של חטא.

(6) ריב"פ מסכת יומא דף פז עמוד א'

ת"ר מצות ויזדי ערבי יום הכהפורים עם השיכחה דברי ר"י מוחב"א ציריך שתודה קודם שיأكل ויישתה שמא יארע דבר קלקלה בסעודתו ואך על פי שהתודה קודם שאכל ושתה ציריך שתודה לאחר אכילה ויישתה ואך על פי שהתודה ערבית יתודה שחרית ואך על פי שהתודה שחרית ציריך שתודה במוסף ואך על פי שהתודה במוסף ציריך שתודה במנחה ואך על פי שהתודה במנחה ציריך שתודה בנעליה שמא יארע בו דבר קלקלה כל היום כולם

(7) Tosfeta Maschit Yoam Parak D Halacha יג'

מצוות ויזדי ערבי יום הכהפורים עם השיכחה אבל אמרו חכמים מתודה אדם קודם שיأكل ויישתה שמא שתטרף דעתו בתחום אכילה ושתה ואך על פי שהתודה קודם שיأكل ויישתה ציריך שתודה לאחר אכילה ושתה שמא יארע דבר קלקלה בסעודת ואך על פי שהתודה קודם שאכל ושתה ציריך שתודה ערבית ואך על פי שהתודה ערבית ציריך שתודה שחרית ואך על פי שהתודה שחרית ציריך שתודה במוסף ואך על פי שהתודה במוסף ציריך שתודה במנחה ואך על פי שהתודה במנחה ציריך שתודה בנעליה שמא יארע בו דבר קלקלה כל היום כולם

(8) חידושי הרמב"ן מסכת יומא דף פז עמוד ב'

הא דתנו רבנן מצות ויזדי ערבי יום הכהפורים עם השיכחה אבל אמרו חכמים יתודה קודם שיأكل ויישתה שמא שתטרף דעתו בסעודת ואך על פי שהתודה קודם שיأكل ויישתה מתודה לאחר אכילה ויישתה וכו'. נראה לפ"ז דקדוק הלשון הזה שאין הוידיוג שהוא מתודה לאחר אכילה בתפילה ערבית, מזלא קתני ואך על פי שהתודה קודם שיأكل ויישתה מתודה ערבית וכדקתי נא ואך על פי שהתודה ערבית, ועוד הוא קטני דמצות ויזדי ערבי יה"כ הוא עם השיכחה דהינו לאחר אכילה ויישתה אלא שהקדימו לו חכמים להתודות קודם שיأكل משום שמא תטרף דעתו בסעודת, ועלה קאמר שאע"פ שהצרינו לו להקדים ולהתודות, עיקר הוידיוג לא

הפסיד את מקומו וצריך להתודות לאחר שאכל ושתה דהינו עם השיכחה, ואלו ערבית לא מיקרי לאחר שאכל ושתה דלאו סמן לאכילה הוא, ותפלת ערבית שמה עלה, ועוד מיי אף על פי וכי עלה על דעתך שלא יתודה ביום הכהורים עצמו ואני יודוי ערבית אלא משום שהוא אירע דבר קללה של עבירה בסעודה, ואני מצות וידי של ערבי יה"כ קאמרין דהוא עם השיכחה אבל של יה"כ ודאי בעצומו של יום הוא, אלא משמע דהכי כתני, מצות וידי של ערבי יה"כ שצורך להתודות כדי שיכנס ליום בתשובה הוא עם השיכחה סמוך ליום עצמו, שלא יהא שותה לחטוא בין הויזדי והיום, אבל החשו חכמים שהוא טרף דעתו בסעודה ימנע בשכרתו מון הויזדי לפיכך החמירו עליו להתודות קודם אכילה, ואף על פי שהתודה קודמת אכילה הוזר ומתודה בזמנו עם השיכחה סמוך ליום עצמו שהוא אירע דבר קללה של עבירה בסעודה, והוא של ערבית שהוא וידי של יה"כ עצמו לא כתני דודאי מתודה הוא ביה"כ, אלא כתני אף על פי שהתודה ערבית מותה שחരית וכל היום שהוא אירע לו דבר עבירה כל היום, דיה"כ עם השיכחה הוא מכפר, זו היא שיטת הבריתא חז על נכון.

ומה שמשיעני עוד סיוע ברור שמצאת בtosfta דקANTI מצות וידי ערבי יום הכהורים עם השיכחה אבל אמרו הרים מותה אדם קודם שאכל ושתה שהוא טרף דעתו בתוך אכילה ושתייה ואף על פי שהתודה קודמת שאכל ושתה צריך שתודה לאחר אכילה ושתייה שהוא אירע דבר קללה בסעודה ואך על פי שהתודה לאחר שבעלה שהוא אירע דבר קללה כל היום שפירשנו, ובtosfta שננו אותו בפירוש לומר שאע"פ שהתודה וידי יותר סמוך ליום הכהורים לא פטר של ערבית, אבל כולם לדבר אחד נתקונו שמתודה קודמת אכילה ומותה אחר אכילה סמוך לשיכחה ומותה ערבית וכל היום. ורש"י ז"ל מפרש עם השיכחה ערבית משקdash היום, ואני כן בשום מקום, וכן הראשונים قولם לא כתבו זה בחבריהם שיתודה שני פעמים בערב יום הכהורים, ולא רקדו בבריתא זו, ומה שכתבנו הוא האמת והנכון והישר. ואלהי אמת רב חסד ומאתה י언נו באמת ובהסב וכברחמים ומחול לעונותינו ולפשעינו אמן וכן יהיו רצון.

(9) רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ז

יום הכהורים הוא זמן תשובה לכל היחיד ולרבנים והוא קץ מהילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכהורים, וממצות וידי יום הכהורים שיתחיל מערב היום קודם שאכל שמא יחנק בסעודה מותה קודמת שיתודה, ואך על פי שהתודה קודמת שאכל חזר ומותה בלילו יום הכהורים ערבית וחזר ומותה בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה, והיכן מותה יחיד אחר תפלו, ושליח צבור באמצעות תפלו בברכה רביעית.

(10) מעשה רקה הלכות תשובה פרק ב

וממצות וידי יה"כ שיתחיל מערב היום וכו'. איכא למידך דיש כמה שינויים בדברי ר宾נו מ"ש בגמ' דהוא ז"ל כתוב דמצות וידי הרא להתחילה וכו' ובגמ' ז' פ' אמרו ממצות וידי ערבי יה"כ עם השכה ותו דבגמ' אמרו שהוא טרף דעתו דהינו מחמת שכבות כמו"ש רשי ז"ל ורבינו כתוב שהוא יחנק וטרוף הדעת לאו הינו מיתה ותו דבגמרא אמרו ואך על פי שהתודה קודמת שאכל ושתה מותה לאחר שאכל ושתה שהוא אירע דבר קללה בסעודה ומשמע דאחר האכילה קודם ערבית צריך שיתודה בשביל זה וכן נראה מפירוש רשי ז"ל ורבינו ז"ל כתוב ערבית לחוז. אך נראה דודאי ר宾נו גריס להך ברייתא באופן אחר והוא גירסת הרוי"פ ז"ל ת"ר ממצות וידי ערבי יה"כ עם השכה דבר ר' מאיר וחכמים אומרים צריך שיתודה קודמת שאכל ושתה שהוא יארע דבר קללה בסעודה ותו ואך על פי שהתודה ערבית וכו' הרי לדסברת חכמים דפליגי ארבי מאיר סבירא להו דמצות וידי מתחילה מערב יה"כ קודם האכילה ודבר קללה הינו שמא יחנק ולא כמו"ש רשי שם דהינו מחמת שבעו ולא גריס Mai דאמר בוגמרא שמא שצורך להתודות אחר האכילה הינו שמא אירע לו דבר קללה כלומר איזה חטא באכילה ושתה של סעודה ורבינו מפרש לאחר אכילה ושתה דקאמר הינו ערבית תדעadam לא כן הוה ליה לומר ואך על פי שהתודה אחר שאכל ושתה יתודה ערבית ומדקאמר ואך על פי שהתודה ערבית ממשמע דהינו אחר האכילה דקאמר דהינו ערבית

11) פרי חדש אורח חיים סימן תרז סעיף א

והרמב"ם [תשובה ב, ז] והרא"ש ז"ל [בחותספוחו שם ד"ה וחכמים] פירשו, דהא דאמרין צריך שיתודה לאחר שייכל וישתה, דהו בתפלת ערבית. והרמב"ן [בחידושיו שם] הקשה על זה,adam איתא, הוה לה למייתני אף על פי שהתודה קודם שייכל וישתה מותודה "ערבית", וכדעתני "ואף על פי שהתודה ערבית". ועוד, Mai "אף על פי", וכי עלה על דעתך שלא יתודה ביום הכהורים מפני שהתודה קודם يوم הכהורים, והלא עיקר הויי ביום הכהורים הוא. ויראה לתרץ, נתקט "לאחר שייכל וישתה" משום דאורחא דעתמא להתפלל אחר אכילה ושתייה, ומתקתני ואף על פי שהתודה "ערבית" מילא משמע ד"א אחר שייכל וישתה" דקתני בירושא הינו ערבית. دائ לא תמא הכלא בדברי הרמב"ן צריך להתודות אחר שאכל ושתה מלבד וידוי של ערבית, היכן הזכירה הברייתא שצרכיך להתודות ערבית לומר "ואף על פי שהתודה ערבית", אלא ודאי כדאמרן. ומאי שהקשה דמאי "אף על פי" וכי עלה על דעתך שלא יתודה ביום הכהורים, אינה קושיא, דנחי דעתיך וידוי ביום הכהורים אבל הוה אמיןא דוקא ביום דומיא דכחן גדול, אבל בלילה הוה אמיןא לדיליכא וידוי ומה גם שכבר התודה קודם שאכל ושתה, קמ"ל דאפילו הכל צריך להתודות גם כן בערבית. ומהו בתוספה [יום פרק ד הלכה ג] תניא, ואף על פי שהתודה קודם שייכל וישתה צריך שיתודה לאחר אכילה ושתייה ואף על פי שהתודה לאחר שאכל ושתה יתודה ערבית, והוא ודאי הויא תיבותא לפירוש הראשונים. אלא שהעולם לא נגנו כן לפני שלשון הברייתא מוכחת כפירוש הראשונים, וכדכתיבנה. ועכשו נגנו לומר "לך אליו תשוקתי" שיש בה וידוי, וצריך לקום בשעת הויי לקיים סברת הרמב"ן, וכן:

12) תוספת יום הכהורים (לרב משה אבן חביב) מסכת יומא דף פז עמוד ב

ת"ר מצות וידוי ערב יה"כ עם השיכחה פרש"י לאחר אכילה משקלעליו יה"כ ע"כ והדבר ברור דרש"י בא לאפוקי פירוש הרמב"ן שכותב הר"ן בשם מרן הב"י סיל' תר"ז כתוב והעולם לא נגנו כהרמב"ן אמן מה ירושלים טוב"ב נוהגים שקדום שיתפללו ערבית ואמרם כל הקהלה בקשתי לך אל תשוקתי שיש בה וידוי לצאת יה"ה הרמב"ן وك"ל לפירוש הרמב"ן דפירוש דצרכיך שיתודה קודם שיקבל עליו יה"כ והוא וידוי שאינו סמור לתפללה והיכא אשכחן שיתודה בלי תפלה והלא כל הויידויין של יה"כ הם סמכים לתפללה. ולפרש"י ק"ל מ"ש ואף על פי שהתודה בלילה יה"כ דעיקר הויי הוא ביום"ר וראיתי דהרי"פ והרא"ש לא גרס כי אלא ה"ג ואף צריך להתודות בלילה יה"כ דעיקר הויי הוא ביום"ר וראיתי דהרי"פ והרא"ש לא על פי שהתודה ערבית כו' וזה היא גירסה נconaה לפני רשי"ו וסייעתו ודוק:

13) ויקרא פרק טז פסוק ל

כ" ב يوم זהה יכפר עליכם לטהר אתיכם מכל חטאיכם לפניהם ה' תפלה:

14) פסקי ריא"ז מסכת יומא פרק ח - יום הכהורים

כשיגיע יום הכהורים ראוי לאדם להתעורר בחשובה ולפשפש במעשיו ביותר, כדי שיהיה נקי מהטהiro ויתכפרו עוננותיו ביום הכהורים שהוא יום מלחילה וסליחה, ולפיכך נגנו להשכים בלילה ביום שבין ראש השנה ליום הכהרים ולהרבות בתפלה ובתחנונים, ומשבר אדם לבבו לפני הקדוש ברוך הוא. ועל ימים שבין ר"ה ליום הכהרים נאמר דרישו ה' בהמצאו קראווה בהיותו קרוב

15) ספר החינוך מצוה שס

שנצטינו להתודות לפני ה' על כל החטאיהם שחתנו בעת שנתנחים עליהם, וזה עניין הויי שיאמר האדם בעת התשובה אני השם החטא עויתי ופשעתני כן וכן, כלומר שיזכר החטא שעשה בפירוש בפיו, ויבקש כפירה עליו ויאיריך בדבר כפי מה שהיה צחות לשונו...

וועבר על זה ולא התודה על החטא ביום הכהרים שהוא יום קבוע מעולם לסליחה וכפירה ביטול עשה זה...

(16) תרגום המוחץ ליוונتن - ויקרא פרק טז פסוק ל

ארום ביומא קדין יכפר עליכו לזכאה יתכו מכל חוביכו ואתו געם יי תודו سورחנאותכו ותידפו:

(17) ספר שערי תשובה לרביינו יונה שער ב אות יד

ומצות עשה מן התורה להעיר אדם את רוחו לחזור בתשובה ביום הכהורים, שנאמר (ויקרא טז, ל): "מכל התאטיכם לפני ה' תהרו", על כן הזהירנו הכתוב שנטהר לפני ה' בתשובהנו והוא יכפר علينا ביום זהה לטהרת אלהינו.

(18) ספר שערי תשובה לרביינו יונה שער ד אות יז

ועל זה שאמרו רבותינו זכרונו לברכה (יומא פו, א): כי על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכהורים תולמים ויסורים ממתקים, יש שאלת: והלא כתוב (ויקרא טז, ל): "מכל התאטיכם לפני ה' תהרו"? והתשובה בזה, כי מה שנאמר "לפני ה' תהרו" מצות עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקרה ונשובה אל ה' ביום הכהורים. ואף על פי שנתחייבנו על זה בכלל עת - החוב נוסף ביום הכהורים, והטהרה אשר בידינו היא התשובה ותיקון המעשים, אבל מה שכותב (שם): "כי ביום הזה יכפר עליהם לטהר אתכם" - שהוא אמר על הטהרה, שהשם יתברך מטהר אותנו מן העון ומכפר علينا כפра שלמה ביום הכהורים אלא יסורים, זה נאמר על מצות לא תעשה, אבל על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכהורים תולמים ויסורים ממתקים.

(19) הלכות גדולות – הלכות יום הכהורים

ומייחיב בר ישראל לאודוי ביום דכפורי שנאמר כי ביום הזה יכפר عليיכם וגוי. ואשכחנא דהאי כפра ודוי דבריהם הוא דתニア וכפר בעדו ובعد ביתו בהרצאת דבריהם הכתוב בדבר

(20)aben עזרא ויקרא פרשת אחורי מות פרק טז פסוק ל

יכפר עליהם הכהן, על כן אמרו המפרשים על השער המשתלה כי יעדן חי לכפר עליו, כי העמדתו היא כפра

(21) ספר יראים סימן רסג [דף יישן – קכא]

וידיום יום הכהורים. צוה יוצרינו לכהן גדול שיתודה על החטא ביום הכהורים ב' וידיין אחד עלייו ועל ביתו ועל שער המשתלה עון ישראל ... תולדה למצות עשה. צוו הכהנים שכיל ישראל יתודה בין איש בין אשה ביום הכהורים. כתהニア בסוף פ' יהאכ"פ [פ"ז ב'] מצות וידי יהאכ"פ עם השיכחה והכמים אמרים צריך שיתודה קודם שעודתו קודם שייאל ווישתה שלא תטרף דעתו. אף על פי שיתודה ערבית אחר סעודתו צריך שיתודה קודם תעודה התודה ערבית צריך שיתודה שהריה בשחרית יתודה במוסף יתודה במנהנה יתודה בנעליה.

(22) תלמוד בבלי מסכת יומא דף פא עמוד ב

данני היה בר רב מזפת: ועניתם את נפשתיכם בתשעה וכי בתשעה מתענין, והלא בעשור מתענין, אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשייעי – מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשייעי ועשיריו

(23) רמב"ם הלכות שביתת עשור פרק א הלכה ו

כשם ששבות מלאכה בו בין ביום לבין בלילה כך שבוט לעניין בין ביום לבין בלילה, וצריך להוסיף מהול על הקדש בכנסתו וביציאתו שנאמר +ויקרא כ' ג+ ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדר בשער, כלומר התחיל לصوم ולהתענות מערב תשעה הסמוך לשער, וכן ביציאת השואה בעינויו מעט מליל אחד עשר סמרך לשער שנאמר מערב עד ערב תשבעת שבתיכם.

(24) שפת אמרת מסכת יומא דף פא עמוד ב

שם בגמ' כל האוכל ושותה בתשייעי וכו' התענה תשייעי ועשיריו, לכורה עשירי מיותר דהא באמת מתענה בעשירי, וכן נראה דאכילת תשיעי עצמו הו כתענית ט' ווי' בלבד תענית עשירי שמתענה באמת, ונלע"ד דמה"ט מתודין בעינו"כ במנחה דלא כוורת תמורה הטעם לדלקמן (פ"ז ב') דקאמар שם תטרף דעתו בסעודת והיא גופה קשה דמ"מ מה מועיל וידי דיום ט' [דהוידי היא מצוה בעשירי שהוא יום העינוי], והרי אף"ל דכיוון שהוא

מתודה שוב לא ישתרך כלל, אך לא משמע hei מהא אמרין התם הטעם דמתודה ערבית שמא אירע דבר קלקלת בסעודת דמשמע דבלא"ה hei די בוידוי וקדם הסעודה וכשה כנ"ל, ולמ"ש א"ש דאכילה תשעי הי כתענית עשרי באמת:

(25) טור אורח חיים הלכות يوم הקפורים סימן תרנ

ולענין חורת ש"צ את הוידי במנחה כתב אבי העזרי שאון לו להזירו כיוון שאינו יכול לאומרו באמצע התפלה כמו בשאר התפלות וגם כי לא נתקין במנחה אלא משום גזירה שהוא שמא יארע אונס וכן דעת הר"ץ גיאת וכן נוהגין באשכנז

(26) רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה א

VIDOI זה מצות עשה, כיצד מתודין אמר אני השם החטאתי עויתני פשעתי לפניו ועשיתי כך וכך והרי נהמתי ובושתי במעשה ולעולם אני הוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של VIDOI

(27) רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ב

ומה היא התשובה הוא שיעזוב החטא והוא יסירו ממה שבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעוזב רשע דרכו וגוי, וכן יתנהם על שעבר שנאמר כי אחריו שובי נהמתי, וידע עליו יודע תלומות שלא ישוב להחטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגוי, וצריך להתודות בשפטיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו.

(28) רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ח

הוידי שנגנו בו כל ישראל אבל אנחנו חטאנו (coln) והוא עיקר הוידי, עבירות שהתודה עליהם ביום הקפורים זה הוזר ומתודה עליהם באותו יום הקפורים אחר אף על פי שהוא עומד בתשובה שנאמר כי פשעי אני אכן וחטאתי נגיד תמיד.

(29) רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ג הלכה טו

כיצד מתודה אומר החטאתי עויתני פשעתי ועשיתי כך וכך והזרתי בתשובה לפניו וזו כפרתי, היה הקרבן שלמים סומך בכל מקום שירצה מן העוזה במקום שחיטה, ויראה לי שאינו מתודה על השלמים אבל אומר דברי שבה.

(30) תלמוד בבלי מסכת שבועות דף יג עמוד א

ומזודה רב כי בכרת דיומא, די לא תימא הכי, כרת ביום הקפורים לרבי לית ליה, אלמה לא, משכחת לה כgon דעבד בליליא ומית, שלא אתה יממא לכפורי ליה

(31) רשיי מסכת שבועות דף יג עמוד א

והא משכחת לה כgon דעבד בליליא ומית שלאathi יממא לכפורי ליה - שאין מכפר אלא ביום כדכתיב (ויראטו) כי ביום זהה יכפר עליכם.

(32) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כ עמוד ב

משנה. כל היום כשר לкриיאת המגילה ולקריאת הallel, ולתקיעת שופר, ולנטילת לולב, ולהחפת המוספין, ולמוספין, ולויידי הפרים, ולויידי מעשר, ולויידי יום הקפורים... גمرا. מנין... ולויידי פרים - דיליף כפירה כפירה ביום הקפורים, דתנייא גבי ביום הקפורים: וכפער בעדו ובعد ביהם: בכפרת דברים הכתוב בדבר, וכפירה ביממא הוא, כדכתיב ביום הזה יכפר עליכם.